

TIASAD

Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of Turk & Islam World Social Studies

Yıl: 2, Sayı: 3, Haziran 2015, s. 14-25

Arzu Özyürek¹

N. Ferah Yavuz²

Fatih Akça³

Zeynep Banu Gündüz⁴

M. Esra Öztabak⁵

Ayşenur Saka⁶

Gülsüm Kocakaplan Açıkkyer⁷

OKUL ÖNCESİ VE İLKOKULLARDA AİLE KATILIMI ETKİNLİKLERİ VE EBEVEYN BEKLENTİLERİNİN İNCELENMESİ

Özet

Bu çalışmada, okul öncesi ve ilkokullarda aile katılım etkinliklerinin neler olduğu ve ebeveynlerin aile eğitimi ve katılımı açısından okul kurumundan beklentilerini araştırmak amaçlanmıştır. Çalışma grubunu çocuğu anasınıfı, ilkokul 1, 2, 3 ve 4.sınıfa devam eden anne babalar (N=200) oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında, görüşme yönteminden yararlanılmıştır. Sonuç olarak; anne babaların okuldan çocuklarının eğitimi ve öğretimine yönelik beklentileri olduğu, aile katılımı açısından beklentilerinin çocuklarının okuldaki durumları ile ilgili bilgi paylaşımı şeklinde olduğu belirlenmiştir. Okullarda genellikle veli toplantıları ve bireysel görüşmelerin yapıldığı, iletişim aracı olarak telefonun sıklıkla kullanıldığı belirlenmiştir. Öğretmenin kişisel çabasını ve daha fazla zaman ayırmasını gerektiren ev ziyareti, haber mektupları, fotoğraflar, yıl sonu sergisi, konferans,

¹Doç.Dr., Karabük Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Çocuk Gelişimi Bölümü, Karabük.
a.ozyurek@karabuk.edu.tr

²Öğr.Gör., Karabük Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Karabük.

³Öğr., Hüseyin Üster Özel Eğitim Uygulama Merkezi ve Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi, Kastamonu.

⁴Öğr., Yahya Kemal Beyatlı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Karabük.

⁵Öğr. Gör., Bartın Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Bartın .

⁶Öğr., Yenice Yortan Ortaokulu, Karabük.

⁷Öğr., Mimar Sinan Ortaokulu, Karabük.

haberleşme panosu, kitapçık, dilek kutusu, yazışmalar, afiş ve broşür, video kaydı gibi etkinliklere daha az yer verildiği belirlenmiştir. Ailelerin okul kurumundan beklentileri, çocukların öğrenim kademesine göre önemli bir farklılık göstermemiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi, ilkokul, aile katılımı.

EXAMINATION OF THE FAMILY INVOLVEMENT EVENTS AND EXPECTATIONS OF PARENTS IN PRE-SCHOOL AND PRIMARY SCHOOLS

Abstract

In this study, we aim to examine the family involvement events as well as the expectations of the parents from the school regarding the family education and participation in the pre-school classes and primary schools. The study group was composed of the mothers and fathers (N:200) whose children continue the pre-school, 1st, 2nd, 3rd and 4th classes in primary school. In order to obtain the data, interview method was used. Conclusively, we have determined that mothers and fathers have expectations from school with respect to the education and training of their children. Besides, we have also shown that families expect to be informed about the status of their children in school. It has been determined that parent-teacher meetings and the individual interviews are frequently performed and the telephone is the most common tool for the communication. The events such as home visits, letters to the family, photos, year-end exhibitions, conferences, communication boards, booklets, wish box, correspondences, posters and brochures, video recording are less used. The expectations of the families change significantly according to the children's level of education.

Key Words: Pre-school, primary school, family involvement.

1. GİRİŞ

Çocuğun hayatında önemli bir yere sahip olan anne-babalar sağlıklı, başarılı, mutlu ve topluma faydalı çocuklar yetiştirmeyi arzu etmektedirler. Bunun gerçekleşmesi için anne babalar çocuklarını tanımalı, çocuğun gelişim özelliklerini, ilgi ve ihtiyaçlarını bilmeli, ilgilerini geliştirmek ve belli kavramları öğretmek için çocuklarını desteklemeli ve ona zaman ayırmalıdır. Bu amaçla, anne babalara verilecek eğitimin sistemli bir şekilde yapılması gerekmektedir (Tezel Şahin ve Özbey, 2007).

Aile eğitimi; anne babalara çocuklarının fiziksel, ruhsal, duygusal ve sosyal yönden gelişimlerinde, aile ilişkilerinde, ailede ve toplumda anne babaya düşen yükümlülüklerin yerine getirilmesinin her aşamasında gerekli olan bilgi, tutum ve becerilerin kazandırılmasına yardımcı olan sistemli bir eğitim olarak tanımlanabilir. Aile eğitimi, anne-baba-çocuk ilişkisinin geliştirilmesi, okulla anne babalar arasındaki ilişkinin güçlenmesi ve ailenin çocuğun eğitiminde daha etkin rol almasında etkilidir (Çağdaş ve Seçer, 2006; Erkan, 2013, Çağdaş, Şahin Seçer, 2011). Yapılan çalışmalar, anne babaların bilgi düzeyi arttıkça, yetkin çocuk yetiştirme tutumuna olan eğilimlerinde artış olduğunu göstermiştir. Anne babaların çocuk gelişimi ve eğitimiyle ilgili bilgileri arttıkça çocuk yetiştirmeye yönelik yeterliklerinin de artması, aile

eğitiminin çocuğun gelişimi ve eğitiminin her aşamasında önemli olduğunu göstermektedir (Tezel Şahin ve Özyürek, 2011).

Ailelerin çocuğun eğitime katılım etkinlikleri, çocuğun hem okuldaki hem de okul dışındaki yaşamında eğitiminin desteklenmesi amacını taşımaktadır. Aile katılımı, ailelerin okulda neler olup bittiğinden haberdar edilmeleri, okulda verilen eğitimin evde nasıl desteklenebileceği, okul aile işbirliğinin nasıl geliştirilebileceği ve anne babanın desteklenmesi konusunda ailelere yardımcı olacak etkinlikleri içermektedir (Wasik, Bond ve Hindman, 2002). Bu etkinlikler ailelerin eğitim etkinlikleri, iletişim etkinlikleri, ailelerin yönetim ve karar verme sürecine katılımı olarak ele alınmaktadır. Eğitim etkinlikleri toplantı ve konferanslar, iletişim etkinlikleri ise görüşmeler, duyuru panoları, bültenler, yazışmalar, ev ziyaretleri, fotoğraflar gibi etkinlikleri içermektedir (Temel, Aksoy ve Kurtulmuş, 2011; Aydoğan, 2014).

Anne-babalarla en çok ve doğrudan iletişime geçen kişiler olarak öğretmenlerin sergileyeceği tutumlar, aile katılımının başlaması, sürekli hale gelmesi ve başarıya ulaşmasında en önemli etken durumundadır. Yapılan araştırmalar, iyileştirilen okul hizmetlerinin aile katılımı, öğretmen tutumu ve öğrencinin öğrenme alışkanlıkları üzerinde olumlu etkileri olduğunu göstermektedir. Öğretmenlerle sık sık görüşüp bilgi alışverişinde bulunan velilerin çocuklarıyla daha fazla ilgilendikleri, öğretmenlerin kendisiyle etkileşime geçen velilere karşı olumlu tavır geliştirdikleri, okulun işlevlerini yerine getirdiği kanaatinde olan velilerin okul etkinliklerine katılması gerektiği yönünde inanç geliştirdikleri, okula karşı olumlu tavır geliştiren velilerin öğretmenlerle sıkı iletişim içine girmesi sonucu öğrencilerin, ödevlerini daha düzenli yaptıkları ve kendilerini daha güvenlerinin arttığı gözlenmiştir (Beydoğan, 2006; Şahin ve Ünver, 2005).

Ailenin eğitim sürecine katılıp katılmaması öğretmenin eğitim-öğretim süreci içinde istenilen hedeflere ulaşması, öğrenci üzerindeki performans ve başarısı, motivasyonu ve öğrenciyi daha kolay tanımasında etkilidir. Ailenin eğitime katılımı ve okul-aile işbirliğinin erken yıllarda başlaması öğrenci başarısını olumlu yönde etkileyip öğrencinin bir bütün olarak gelişimini sağlamakta ve akademik başarısını artırmaktadır. Aile katılımının olmadığı durumlarda öğrencilerde davranış-uyum bozuklukları, okul başarısında azalma, derslere ve okula karşı isteksizlik, sorumsuzluk ve motivasyon eksikliği, sevilmediğini hissetme, yalnızlık ve güvensizlik gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır (Biber, 2003; Argon ve Kıyıcı, 2012). Çelenk (2003), ilköğretim-yazma öğretiminde, evde çocuğuna eğitim yardımı sağlayan ve bu amaçla okul ile yakın işbirliğine giren ailelerin çocuklarının okuduğunu anlama başarılarının daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır. Arabacı ve Aksoy (2005), annelere uygulanan aile katılımı programının, annelerin okul öncesi eğitime ilişkin bilgileri üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmalarında deney grubundaki annelerle gerçekleştirilen sınıf içi etkinliklere katılım programının, annelerin okul öncesi eğitim hakkındaki bilgi düzeylerine katkı sağladığını belirlemiştir.

Aile katılımıyla birlikte ailelerin ebeveynlik becerileri gelişerek daha etkili ebeveynler olmaları sağlanmaktadır. Okulöncesi eğitimin tamamlanmasıyla birlikte ilköğretime geçen çocukların ailelerinin eğitime katılımına gereksinimleri devam etmektedir. Buna karşın ilköğretiminde, aile katılımı politikalarında farklılıklar gözlenmektedir. Aile katılım etkinlikleri hem okulların tutumu hem de eğitim kademelerindeki ilerlemeler ile değişiklikler göstermektedir (Kontaş ve Güneş, 2012). Literatürde yer alan çalışmaların okul öncesinde aile katılımı

konusunda aile ve öğretmen görüşleri, ilkokulda okul-aile işbirliği ve aile eğitim programlarının etkililiğinin incelenmesi üzerinde yoğunlaştığı dikkat çekmektedir (Abbak, 2008; Akkaya, 2007; Gürşimşek, 2003; Kızıldaş, 2009; Kuzu, 2006; Vural, 2006; Yazıcı, Yüksek ve Güzeller, 2005;). Okul öncesi ve ilkokul velilerinin, aile eğitimi ve katılımı konusunda beklentilerine yönelik yapılan bir çalışmaya rastlanmıştır. Konaş ve Güneş (2012), iki okul öncesi ve iki ilköğretim öğretmeni ile her iki kademede çocuğu olan dört veli ile görüşmeler yaparak ilköğretime geçişte aile katılımı içeriği ve sıklığını incelemişlerdir. Bu nedenle bu çalışmada, okul öncesi ve ilkokullarda aile katılım etkinliklerinin neler olduğu ve çocuğu anasınıfı, ilkokul 1, 2, 3, ve 4.sınıfa devam eden anne babaların aile eğitimi ve katılımı açısından okul kurumundan beklentilerini araştırmak amaçlanmıştır.

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Nitel olarak tasarlanan bu çalışmada, görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Görüşme, insanların neler düşündüğünü saptayarak onların duygu, deneyim ve tutumlarını ortaya koymayı amaçlayan bir veri toplama tekniğidir (Ekiz, 2009).

2.2. Çalışma Grubu

Çalışmada Bartın, Karabük, Kastamonu, Samsun, Ordu ve Zonguldak il merkezlerinde, 2014-2015 öğretim dönemi ilk yarıyılında çocuğu anasınıfı ve ilkokula devam eden anne babalardan çalışmaya katılmak için gönüllü olan 152 anne ve 48 baba olmak üzere 200 ebeveyn çalışma grubunu oluşturmuştur. Çalışma grubunun 100'ü çocuğu anasınıfına devam eden, 25'i ilkokul 1.sınıf, 25'i 2.sınıf, 25'i 3.sınıf ve 25'i ilkokul 4.sınıfa devam eden anne babalardır. Çalışma grubundaki anne babalardan 69'u 31-35 yaş, 65'i 36-40 yaş, 42'si 26-30 yaş, 24'ü ise 41 yaş ve üzeri yaş grubunda; 56'sı lise, 45'i lisans, 43'ü ilkokul, 25'i ön lisans, 24'ü ortaokul ve 7'si yüksek lisans mezunudur. Ayrıca, 124 aile 2 çocuğa, 40'ı tek çocuk, 25'i 3 çocuk ve 11'i dört ve daha fazla çocuğa sahiptirler.

2.3. Veri Toplama Aracı

Çalışmada, araştırmacılar tarafından geliştirilen kişisel bilgiler formu ve konuyla ilgili bilgilerin sorgulandığı yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunun son bölümünde, aile eğitimi ve katılımı çalışmalarının okullarda yapılıp yapılmadığı sorularak verilen cevapların işaretlenebileceği bir çizelge oluşturulmuştur. Görüşme formunun geliştirilmesinde, ilk olarak araştırmanın hedeflerine yönelik sorular hazırlanmış ve bu sorular alanda görev yapan on iki kişiye verilmiş ve cevaplamaları istenmiştir. Sorulara verilen cevaplar ve literatür bilgileri ışığında sorular düzenlenmiştir. Sorular, araştırmanın amacına uygunluğu, anlaşılabilirliği gibi konularda değerlendirmeleri için alan uzmanlarına sunulmuş ve öneriler doğrultusunda görüşme formuna son şekli verilmiştir. Böylece formun kapsam geçerliği sağlanmaya çalışılmıştır.

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin toplanmasında, okul giriş ve çıkış saatlerinde araştırmacılar tarafından gönüllü olan anne ve babalarla görüşülmüştür. Görüşme formunda yer alan sorular kendilerine sorularak cevaplar yazılı olarak kaydedilmiştir. Veri analizinde kişisel bilgilerin yüzde ve frekans dağılımları alınmış, çalışma grubunun okuldan beklentilerine ilişkin görüşleri kategoriler

oluşturularak kodlanmış ve bilgisayar SPSS programında yüzde ve frekans dağılımları alınmıştır. Bulguların yorumlanmasında, çalışma grubundaki katılımcıların ifadelerinden örnekler sunulmuştur.

3. Bulgular

Bu bölümde, aile katılımı ile ilgili olarak çalışma grubunda yer alan anne babaların beklentilerine ilişkin bulgular ve yorumlara yer verilmiştir. Elde edilen bulgular temalar altında ele alınmıştır.

Tema 1: Anne Babaların Okuldan Beklentileri

Yapılan görüşmelerde, anne babalardan 162'si çocuklarının devam ettiği okuldan memnun olduklarını, 38'i ise kısmen memnun olduklarını belirtmiştir. Çalışma grubundaki anne babalara "Okuldan kendiniz ve çocuğunuz adına beklentileriniz nelerdir?" sorusu sorulmuştur. Anne babalardan 71'i çocuk ve okulla ilgili bilgi paylaşımı, 68'i çocuğuna eğitim verilmesi, 20'si seminer veya konferans yapılabileceğini belirtmişlerdir. Bunun yanında 41 anne baba herhangi bir beklentileri olmadığını belirtmiştir. Çocukları ile ilgili beklentileri konusunda, anne babaların 122'si çocuğun eğitimi, 31'i sosyal ve ahlaki kuralların öğretilmesi, 20'si çocuğu ile ilgilenilmesi, 9'u güvenli bir ortam sunulması ve güvenliğinin sağlanması, 7'si çocuğunun eğlenceli vakit geçirmesini beklediğini belirtmiştir. Yine 11'i herhangi bir beklentisi olmadığını belirtmiştir.

Beklentilere ilişkin olarak anne babalar görüşlerini; "İyi bir gelecek için iyi bir eğitim", "Çocuklarının iyi bir eğitim almaları", "Aile eğitim seminerleri", "Aidatın kaldırılması, güvenliğinin olması", "Ara sıra telefonla aranıp çocuğumun olumlu/olumsuz gelişiminden haberdar olmak isterdim", "Veli olarak işin içine katılmak istiyorum, veliler dışarıda bırakılıyor", "Veli olarak okul ortamında nezaket kurallarına göre karşılanmak istiyorum.", "Öğretmenlerin çocuklara karşı ilgili ve hoşgörülü olmaları", "Sosyal aktiviteler ve eğitime destek etütleri", "Arkadaşlık ilişkilerinin gelişmesi için sosyal faaliyetlerin yaptırılması", "Sınıf mevcutlarının daha az olması", "Çocuğumun kendi kendine öğrenmesini istiyorum, bilgi yüklemesi yapılmasını istemiyorum. Sürekli test verilmesini istemiyorum." ve "Güvenli eğitim ortamı ve çocuğun beklentilerini karşılayabilen bir eğitim" şeklinde ifade etmişlerdir.

Tema 2: Anne Babaların Aile Eğitimi Etkinliklerinden Beklentileri ve Katılım Düzeyleri

Okulun, anne babaların aile eğitimine yönelik beklentilerini karşılama durumu sorgulandığında; anne babalardan 70'i okulun beklentilerini karşıladığını, 65'i karşılamadığını, 49'u kısmen karşıladığını belirtmiş, 16'sı ise okuldan bir beklentisi olmadığını belirtmiştir.

Aile eğitimi etkinlikleri ile ilgili olarak, çocuğu ilkokula devam edan bir baba "Bence, çokbilmiş aile sayısı arttı. Öğretmen aileyi işin içine katacak da, biz nereden biliriz evde kimin derdi var. Altı ayda bir veli toplantısı yaparlarsa, gideriz. Ayda bir yaparlarsa, ona da gideriz. Öğrencilerin sosyal çevreleri, ilgileri, konuşmaları vb. farklı ve bu farklılık içinde çocukla ilgilenen yok. Beklentileri karşılama konusunda ne evet diyebiliyorum, ne hayır diyebiliyorum." şeklinde görüşünü dile getirmiştir.

Anne babaların, okulda düzenlenen etkinliklere katılımı sorulduğunda, 154'ü annenin, 16'sı babanın, 21'i anne ve babanın birlikte katılım sağladığını belirtmiş, 9'u ise bu tür etkinliklere katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Okul Öncesi ve İlkokullarda Aile Katılımı Etkinlikleri ve Ebeveyn Beklentilerinin İncelenmesi

Çocuğu ilkokula devam eden bir baba “Her şey lafta kalıyor. Bunun düzenli olması gerekir. Her öğrencinin eğitimini takip edici, eğitim cüzdanı gibi bir şey olmalı. Bunun için öğretmene imkân ve zaman verilmeli. Ama maalesef öğretmenlerin başını kaşıyacak zamanları yok.” Şeklinde kendileriyle yeterince ilgilenilmediğini ve olumsuzlukların nedenini belirtmiştir. Yine etkinliklerle katılım konusunda bir anne “Ben katılıyorum, çalışma saatleri nedeniyle eşim katılmıyor” ve çocuğu ilkokul ikinci sınıfa devam eden bir başka anne “Etkinlik yapılmıyor ki, yapılırsa ben katılırım.” Şeklinde görüşünü dile getirmiştir.

Tema 3: Anne Babaların Aile Eğitimi Etkinlik Önerileri ve Okuldan Talepleri

Anne babalara, okulda aile eğitimine yönelik neler yapılabileceğine ilişkin görüşleri sorulduğunda, 66’sı genel olarak bir konu hakkında bilgilendirme yapılabileceği, 49’u konferans ya da seminer verilebileceği, 23’ü toplantı yapılabileceği, bir konuyla ilgili dokümanlar ve broşür verilebileceğini, 8’i etkinlikler yapılabileceğini belirtmişlerdir. Yine anne babaların 30’u herhangi bir önerisi veya ihtiyacı bulunmadığını belirtmiş, 24’ü ise bu soruya cevap vermemiştir.

Çocuğu ilkokula devam eden bir anne “Konuyla ilgili seminer, konferans verilebilir. Ailenin eğitim konusunda bilinçlendirilmesi sağlanabilir.”, çocuğu anasınıfına devam eden bir anne “Ben ve eşim öğretmen olduğumuz için, bu konuda yeterli eğitimimiz olduğunu düşünüyorum”, bir başka anne “Okul dışında kaliteli vakit geçirmenin yolları öğretilir.” ve “Dokümanlar, broşürler, belirli aralıklarla toplantılar olabilir.” Şeklinde görüşlerini dile getirmişlerdir.

Anne babalara, aile eğitim ile ilgili okuldan ne tür beklentileri olduğu sorulduğunda, 65’i herhangi bir beklentisi olmadığını belirtirken 42’si toplantı veya bireysel görüşmeler, 41’i sosyal etkinlikler, 29’u eğitsel toplantılar yapılmasını beklediklerini, 23’ü ise her türlü çalışmaya açık olduğunu belirtmiştir.

Okuldan aile eğitimi ile ilgili beklentilere yönelik olarak çocuğu ilkokula giden anne-babalar “Özellikle iletişim, anne baba tutumları konularında seminer verilebilir.”, “Davranış yönetimiyle ilgili bilgi vermesini isterim.”, “Sorumluluk duygusu kazandırma, çocuk psikolojisi konularında seminer verilebilir.” ve “Velilerin birbirine tanınması için veli çocuk birlikte yapılabilecek etkinlikler olabilir.”, çocuğu anasınıfına devam eden anne babalar “Eğitim vermesi yeterli”, “Beslenme konusunda bilgi verilmesi.” Ve “Rehberlik servisi ile bağlantının güçlü olması.” Şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Tema 4: Okullarda Gerçekleştirilen Aile Katılımı Etkinlikleri

Anne babalara, 24 farklı aile katılım etkinliğinden hangilerinin okullarında gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği sorulmuştur. Okul öncesi ve ilkokula devam eden anne babaların cevaplarının sayısal dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Okullarda Gerçekleştirilen Aile Katılımı Etkinlerinin Dağılımı

Aile Katılım Etkinlikleri	Okul Öncesi		İlkokul		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Veli toplantısı	92	92,0	95	95,0	187	93,5
Bireysel görüşmeler	59	59,0	62	62,0	121	60,5
Telefon görüşmeleri	55	55,0	51	51,0	106	53,0
Çocuğu okula getiriş ve alma zamanlarında sohbet etme	49	49,0	51	51,0	100	50,0
Belirli günlerde okula davet etme	33	33,0	37	37,0	70	35,0
Ailelere yönelik sınıf içi ve sınıf dışı etkinlikler	41	41,0	25	25,0	66	33,0
Gelişim raporu	30	30,0	31	31,0	61	30,5
Grup toplantısı	24	24,0	27	27,0	51	25,5
Ev ziyaretleri	25	25,0	24	24,0	49	24,5
Haber mektupları	20	20,0	24	24,0	43	21,5
Fotoğraflar	22	22,0	20	20,0	42	21,0
Yılsonu sergisi	20	20,0	20	20,0	40	20,0
Konferanslar	10	10,0	29	29,0	39	18,5
Haberleşme panosu	24	24,0	11	11,0	35	17,5
Kitapçıklar	16	16,0	17	17,0	33	16,5
Dilek kutusu	17	17,0	16	16,0	33	16,5
Yazışmalar	13	13,0	18	18,0	31	15,5
İnternet ortamından bilgi paylaşma	16	16,0	13	13,0	29	14,5
Broşürler	15	15,0	11	11,0	26	13,0
Afişler	8	8,0	12	12,0	20	10,0
Teyp/Video kayıtları	10	10,0	7	7,0	16	8,0
Ebeveyn köşesi	7	7,0	7	7,0	14	7,0
Toplu dosyalar	7	7,0	6	6,0	13	6,5
Ailelere yönelik kütüphane oluşturma	3	3,0	2	2,0	5	2,5

Tablo 1 incelendiğinde, okullarda anne babalara yönelik gerçekleştirilen aile eğitim çalışmalarının başında hem okul öncesi hem de ilkokulda veli toplantısı (%93,5) ve bireysel görüşmelerin (%60,5) ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bunu telefon görüşmeleri (%53) ve çocuğu okula getiriş ve alma zamanlarında sohbet etme (%50) izlemektedir. Okul öncesinde anne babaların sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklere katılımı, ev ziyaretleri, fotoğraflar, haberleşme panosu, dilek kutusu, internette bilgi paylaşımı, video kayıtları, toplu dosyalar ve aile kütüphaneleri şeklinde aile katılım etkinliklerine ilkokullara göre daha çok yer verildiği; ilkokulda gelişim raporu, grup toplantısı, haber mektupları, konferanslar, kitapçıklar, yazışmalar ve afişlere daha çok yer verildiği görülmektedir. Genel olarak hem okul öncesi hem de ilkokullarda en az yer verilen aile katılım etkinliklerinin ailelere yönelik kütüphaneler, toplu dosyalar, ebeveyn köşesi ve video kayıtları olduğu dikkat çekmektedir.

4. Sonuç Ve Tartışma

Okul öncesi ve ilkokullarda aile katılım etkinliklerinin neler olduğu ve çocuğu anasınıfı, ilkokul 1, 2, 3, ve 4.sınıfa devam eden anne babaların aile eğitimi ve katılımı açısından okul kurumundan beklentilerini araştırmak amacıyla yapılan bu çalışmada anne babaların genel olarak okul memnuniyet düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Anne babaların büyük bir çoğunluğunun, çocuklarının eğitimi ve öğretimi konusunda beklenti içerisinde olduğu, bu beklentinin de çocuklarının okuldaki durumları ile ilgili bilgi paylaşımı şeklinde olduğu söylenebilir. Anne babaların genel olarak okuldan memnun oldukları dikkate alındığında, okul memnuniyeti ve beklentiler arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu düşünülebilir. Çalışma grubundaki anne babaların ancak 65'i okulun beklentilerini karşılamadığı görüşündedir, çoğunluğun ise kısmen veya tamamen beklentilerinin karşılandığı görülmektedir. Okul etkinliklerine büyük oranda annelerin katıldığı söylenebilir. Bu durum, etkinliklerin mesai saatleri içerisinde düzenlenmesinden kaynaklanabileceği gibi annelerin çocuklarıyla ilgili konularda birinci derecede sorumlu görülmesinden kaynaklanabilir. Yine, katılımın anne ya da baba olarak bir şekilde sağlanıyor olması (n=191), anne babaların okul etkinliklerine katılım konusunda ilgili oldukları şeklinde yorumlanabilir. Bunun nedeni olarak da çalışma grubundaki anne babaların çocuklarını okula bırakmak veya almak için gelen, okulla nispeten daha fazla temasta bulunan anne babalar olması gösterilebilir.

Okullar genellikle sosyo-ekonomik durumları ve çevrenin şartlarını temel alarak kimi aile katılım etkinliklerini tam gerçekleştirirken kimilerine hiç yer vermemektedir. Aile katılım etkinliklerinin gerçekleştirilememesinde okulun etkileri kadar ailelerin ve öğretmenlerin tutumları da oldukça etkilidir. Aile katılım etkinlikleri bir yandan okulların tutumlarına göre değişim gösterirken bir yandan da eğitim kademelerinin ilerlemesi ile değişiklik göstermektedir. Fan'ın (2001) yaptığı bir meta-analiz çalışmasında çocukların yaşları büyüdükçe (ortaokul, lise) aile katılımının azaldığı belirlenmiştir (Kaysılı, 2002'den Akt.:Kontaş ve Güneş, 2012:24). Bazı aileler eğitim sürecine yeterince katılmamakta, bazı aileler katılmakta bazıları ise bu süreçte etkisiz kalmaktadırlar. Ailelerin eğitim sürecine katılımını engelleyen faktörler; ailelerin eğitim, kültür düzeylerinin düşük olması, ekonomik durumlarının kötü olması, çalışan ailenin yoğun iş temposu, yorgunluk, ailenin yaşadığı çevre, aile içi sorunlar ve ailenin çok çocuk sahibi olması şeklindedir (Biber, 2003; Argon ve Kıyıcı, 2012). Öğretmenler okullarının politikasını iyi uygulamalı, aile katılımını etkili kılabilmek için yeterli becerilere sahip olmalıdır. Aynı zamanda öğretmenler velileri cesaretlendirmeli, rahat olmalarını sağlamalı, velilere karşı objektif, duyarlı, yönlendirici, daha saygılı, daha empatik ve gerçekçi yaklaşmalıdırlar (Şahin ve Ünver, 2005). Ülkemizdeki okulöncesi eğitimi öğretmenlerinin, bu davranışları sergilemekten yana değil, programın içeriğini ve uygulanış yöntemlerini detayları ile bilmemekten doğan sıkıntıları bulunmaktadır.

Çalışmada, anne babaların beklentilerinin kısıtlı olmasında, anne babaların aile etimi konusunda bilgi ve tecrübelerinin eksik olması, konu ile ilgili beklenti ve önerileri üzerinde etkili olabilir. Anne babaların, aile eğitimi konusundaki öneri ve taleplerine ilişkin görüşlerinin bulunmaması, önerilerinin konferans veya seminer, bilgi içerikli dokümanlar ile sınırlı olması, okuldaki taleplerinin de yine toplantılar şeklinde olması aile eğitimi etkinlikleri ile ilgili bilgilerinin sınırlı olduğunu düşündürmektedir. Bu durumun, anne babaların okul beklenti düzeylerinin düşük olmasına neden olduğu söylenebilir. Çalışma bulguları değerlendirildiğinde; okullarda genellikle veli toplantılarının ve bireysel görüşmelerin yapıldığı,

iletişim aracı olarak telefonun daha sıklıkla kullanıldığı, bunun yanında öğretmenin kişisel çabasını ve daha fazla zaman ayırmasını gerektiren ev ziyareti, haber mektupları, fotoğraflar, yıl sonu sergisi, konferans, haberleşme panosu, kitapçık, dilek kutusu, yazışmalar, afiş ve broşür, video kaydı gibi etkinliklere az yer verildiği söylenebilir. Çalışmanın öğretim döneminin ilk yarıyılında yapılmış olması toplu dosyaların paylaşım oranının düşük olmasında etkili olabilir. Ayrıca ebeveyn köşesi ve ailelere yönelik kütüphanelerin son sıralarda yer alması, okulların fiziksel ortamlarının uygun olmayışından kaynaklanabilir.

Akkaya (2007), okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan aile katılımı etkinlikleri konusunda öğretmen ve veli görüşlerinin saptanmasına yönelik yaptığı çalışmada; Öğretmenlerin ve velilerin, düzenlenen aile katılımı çalışmaları ve bu çalışmalara katılım gösteren tüm bireyler üzerindeki etkisi konusundaki düşüncelerinin birbiriyle örtüştüğünü; her bireyin aile katılımı çalışmalarının içerisinde olmaktan mutlu olduğunu, düzenlenen aile katılımı çalışmalarına yönelik olarak ise; öğretmenlerin, daha çok, velilerin sınıfta eğitim etkinliklerini uyguladıkları aile katılımı çalışmalarından yararlandıklarını; velilerin ise, daha çok, sinema, tiyatro, gezi, ağaç dikme vb. gibi sınıf dışı aile katılımı çalışmalarına katılım gösterdikleri belirlenmiştir. Ayrıca öğretmenlerin, aile katılımı çalışmalarına ilişkin ailelerden beklentilerinin, daha çok katılımın artırılması ve babaların da katılım göstermesi yönünde olduğu, velilerin aile katılımı çalışmalarına ilişkin öğretmenlerden ve yöneticilerden beklentilerinin ise, öncelikle daha çeşitli çalışmaların düzenlenmesi olduğu belirlenmiştir.

Kontaş ve Güneş (2012), iki okul öncesi ve iki ilköğretim öğretmeni ile her iki kademedeki çocuğu olan dört veli ile yaptıkları görüşmeler sonucunda, okul öncesinden ilköğretime geçişte aile katılımının içeriğinin daralmakta ve sıklığının azalmakta olduğunu belirlemiştir. Çalışmada öğretmen ve velilerin, ailenin eğitime katılımını önemli buldukları, okul öncesi öğretmenlerinin aile katılımı için planlama yaptıkları, sınıf öğretmenlerinin ise planlama yapmadıkları belirlenmiştir. Ailelerin ilköğretimde yalnızca toplantılara çağrıldıkları, okul öncesinde ise farklı uygulamalarla eğitim sürecine dahil edildikleri belirlenmiştir. Öğretmenlerin ailenin eğitime katılımı ile ilgili olarak dağılık yerleşim biçimi, ailelerin sosyo-ekonomik düzeyinin düşük olması ve ailelerin okuldan para istenecek korkusu eğitime katılmada karşılaştıkları güçlükler olarak belirlenmiştir.

Araştırmalar, okul-aile etkileşiminin çocukların gelişimine olumlu etkisini desteklemekle beraber, bu konuda bazı güçlüklerin de bulunduğunu göstermektedir. Etkileşimi arttırmak amacıyla yürütülen etkinliklerin zamanı anne-babaların etkinliklere katılacak zaman bulamaması, okulu ziyaret etmekten rahatsızlık duymaları literatürde ifade edilen güçlüklerden bazılarıdır. Ülkemizde ise Başaran ve Koç (2001), anne-babaların okuldaki etkinliklere katılımının azlığının nedenleri üzerine bir araştırma yapmışlardır. Anne-babalara göre nedenler ekonomik sebepler, etkinliklerin zamanı ve duyuru eksikliği şeklinde ifade edilirken idareciler düşük eğitim seviyesi, okul-aile işbirliğinin öneminin anlaşılması, işyerinden izin alamama ve anne-babaların çocukları hakkında şikayet duyacağı endişesini neden olarak belirtmişlerdir. Türkiye’de okul-aile etkileşiminin sorunları üzerine yapılmış başka bir araştırma da, öğretmenler ve yöneticilerin bu konuda kendilerini işbirlikçi algıladıklarını, ancak anne-babaların işbirlikçi olmadıklarını düşündüklerini göstermiştir (Kocabaş, 2006).

Erdoğan ve Demirkasımoğlu (2010) yaptıkları çalışmada öğretmen ve yöneticilerin ailelerin eğitim sürecine katılımının gereği konusunda hemfikir olduğu, ancak çoğunun uygulamada aynı hassasiyeti gösteremediği, ailelerin çoğunun eğitim sürecine katılım

Okul Öncesi ve İlkokullarda Aile Katılımı Etkinlikleri ve Ebeveyn Beklentilerinin İncelenmesi

konusunda isteksiz ve pasif olduğuna dikkat çekmişlerdir. Katılım ise çoğunlukla ailenin okula gelip bilgi alışverişi yapması, öğretmenlerin tavsiyelerini alması, çağrıldığında toplantılara katılması gibi etkinliklerle sınırlı görülmüştür. Ailelerin sürece katılımının engelleri arasında ilk başta ailelerin ve eğitimcilerin olumsuz tavırlarının yer aldığı vurgulanmıştır.

Vural (2012), yaptığı çalışmada ilköğretim öğretmenlerine göre çocuğu okul öncesi eğitimi almış olan velilerin okulla daha ilgili oldukları ve eğitim etkinliklerine katıldıkları, kendilerine verilen görevleri daha ciddiye alıp yerine getirdikleri, okulla iletişim kurmakta daha başarılı oldukları, bu velilerin okul yönetimi, öğretmenler ve diğer velilerle iletişim kurmakta daha ılımlı, daha etkin ve işbirliğine açık oldukları, öğretmenlerin bu velilerle hedeflerini daha rahat paylaştıkları ve daha fazla destek gördükleri sonuçları belirlenmiştir.

Çalışma sonuçları ve yapılan diğer çalışmalar incelendiğinde, öğretmen ve yöneticilerin aile katılımının önemine inandıkları, fakat uygulamada bazı sorunlarla karşılaştığı dikkat çekmektedir. Aile katılımı etkinliklerinin kısıtlı sayıda ve çeşitlilikte olduğu görülmektedir. Buna rağmen ailelerin okulda yapılan etkinliklere katılması durumunda hem kişisel ilişkiler hem de öğrenci başarısı üzerinde olumlu etkileri olduğu ortaya konmaktadır. Bu çalışmada da gerek okul öncesi, gerekse ilkokul velilerinin aile katılımı konusunda yeterince bilgilendirilmedikleri, bu konuda okuldan beklentilerinin ise bilgi eksikliğine bağlı olarak düşük seviyede olduğu söylenebilir.

5. Öneriler

Eğitimde aile katılımı çalışmalarının önemi yadsınamaz. Ailelerin çocuklarının eğitim sorumluluklarını öğretmen ve okul kurumu ile birlikte üstlenmesi okul öncesi eğitimde olduğu kadar diğer eğitim kademelerinde de önemsenmelidir. Etkinliklerin gerçekleştirilmesinde öncelikle öğretmen olmak üzere aile bireylerinin tutumlarının önemli olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenlerle, okullar aile katılım etkinliklerinin düzenli bir şekilde gerçekleştirilmesi ve takip edilebilmesi için her kademede aile katılım programı hazırlayıp bu programlar doğrultusunda uygulamalarını yürütmelidirler.

Ailelerin, genellikle çocukları ile ilgili konularda işbirliğine yatkın oldukları görülmektedir. Buna rağmen, etkinliklere katılım konusunda çekimser davranabilirler. Aile katılım etkinliklerinin ilgi çekici hale getirilmesi konusunda, okul aile birliği toplantılarında çeşitli etkinlikler planlanabilir, ailelerin eğitime katılımını artırmak için özendirici önlemler alınabilir. Örneğin; okullarda bireysel görüşmelerin yapılabileceği ortamlar düzenlenebilir, ev ziyaretleri uygulanabilir, telefon ve internet gibi teknolojik gelişmelerden yararlanarak aile iletişim etkinlikleri sürdürülebilir.

Aile katılımı çalışmaları, okul öncesi yıllarda çocukların yaşları ve gelişim düzeyleri, aile ve eğitim kurumunun yapısı gereği daha fazla ve daha farklı yöntemlerle yapıyor olabilir. Fakat hemen her yaşta, ailenin bireyin hayatında yer alacağı düşünüldüğünde özellikle ilkokul ve sonraki öğretim kademelerinde de aile katılımı çalışmalarının yürütülmesi gerekmektedir. Bunun için, her öğretim kademesindeki eğitimcilerin aile katılımı çalışmalarının planlanması ve uygulanmasına yönelik bilgi gereksinimlerinin giderilmesi, okul-aile birliğinin etkili bir şekilde çalışması için önlemlerin alınması önerilebilir.

KAYNAKLAR

TİDSAD

Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi /The Journal of Turk & Islam World Social Studies
Yıl: 2, Sayı: 3, Haziran 2015, s. 14-25

- Abbak, B. S. (2008). Okul Öncesi Eğitim Programındaki Aile Katılım Etkinliklerinin Anasınıfı Öğretmenleri ve Veli Görüşleri Açısından İncelenmesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adana: Çukurova Üniversitesi.
- Akkaya, M. (2007). Öğretmenlerin ve Velilerin Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Aile Katılımı Çalışmalarına İlişkin Görüşleri (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Arabacı, N. ve Aksoy, A. (2005). Okul Öncesi Eğitime Katılım Programının Annelerin Bilgi Düzeylerine Etkisi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 29, 18-26.
- Argon, T. ve Kıyıcı, C. (2012). İlköğretim Kurumlarında Ailelerin Eğitim Sürecine Katılımlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 19, 80-95.
- Aydoğan, Y. (2014). Anne Baba Eğitimi (Ed: Tülin Güler Yıldız). İçinde: Okul Öncesi Eğitim Programlarında Aile Katılımı, s.108-134, 3. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Beydoğan, Ö. (2006). Ailelerin Eğitim Sürecine Katılımına Yönelik Modeller ve Yaklaşımlar Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi, 7(1), 75-90.
- Biber, K. (2003). ilköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin, Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Düzeylerine Göre Öğretmen-Aile İletisimi, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 35, 360-373.
- Çelenk, S. (2003). Okul Başarısının Ön Koşulu: Okul Aile Dayanışması, İlköğretim-Online 2 (2), 28-34. [Erişim: <http://www.ilkogretim-online.org.tr>].
- Erdoğan, Ç. ve Demirkasımoğlu, N. (2010). Ailelerin Eğitim Sürecine Katılımına İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşleri, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi , 16(3), 399-431.
- Çağdaş, A. ve Şahin Seçer, Z. (2006). Mutlu ve Sağlıklı Yarınlar İçin Anne Baba Eğitimi, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Çağdaş, A. ve Şahin Seçer, Z. (2011). Anne Baba Eğitimi, Ankara, Eğiten Kitap.
- Ekinci Vural, D. (2012). Okul Öncesi Eğitimin İlköğretme Etkisinin Aile Katılımı ve Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ekiz, D. (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erkan, S. (2013). Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları, (Ed: Fulya Temel). İçinde: Aile ve Aile Eğitimi ile İlgili Temel Kavramlar, s.23-29, 2. Baskı Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gökçe, E. (2000). İlköğretimde Okul Aile İşbirliğinin Geliştirilmesi, Pamukkale Eğitim Fakültesi Dergisi, 7, 204- 209.
- Gürşimşek, I. (2003). Okul Öncesi Eğitimde Aile Katılımı ve Psikososyal Gelişim, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 3(1), 125-144.

Okul Öncesi ve İlkokullarda Aile Katılımı Etkinlikleri ve Ebeveyn Beklentilerinin İncelenmesi

- Kızıldaş, E. (2009). Okul Öncesi Eğitimde Uygulanan Aile Katılım Çalışmalarının 5-6 Yaş Grubu Çocukların Dil Becerilerinin Gelişimine Etkisi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kontaş, T. ve Güneş, G. (2012). Eğitimde Aile Katılımı ve Okul Öncesinde İlköğretime Geçişte Gösterdiği Değişime İlişkin Nitel Bir Çalışma, ss.24-29. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi 3.Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi “Okul Öncesi Eğitimde Farklı Yaklaşımlar ve Kültürlerarası Bakış”, 12-15 Eylül, Adana.
- Kocabaş, E. (2006). Eğitim Sürecinde Aile Katılımı: Dünyada ve Türkiye’deki Çalışmalar, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3(26), 143-153.
- Kuzu, N. (2006). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Aile Katılım Çalışmalarının Anne Davranışları Üzerindeki ve Annelerin Okul Öncesi Eğitime Yönelik Görüşlerine İlişkin Etkisinin İncelenmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Temel, F. ve Aksoy, A. (2013). Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları, (Ed: Fulya Temel). İçinde: Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları, s.327-356, 2. Baskı Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tezel Şahin, F. ve Ünver, N. (2005). Okulöncesi Eğitim Programlarına Aile Katılımı, Kastamonu Eğitim Dergisi 13(1), 23-30.
- Tezel Şahin, F. ve Özbey, S. (2007). Aile Eğitim Programlarına Niçin Gereksinim Duyulmuştur? Aile Eğitim Programları Neden Önemlidir?, Aile ve Toplum, Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, 3(12), 7-12.
- Tezel Şahin, F. ve Özyürek, A. (2011). Anne Baba Eğitimi ve Okul Öncesinde Aile Katılımı, (2. baskı). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Wasik, B. A., Bond, M. A. & Hindman, A. (2002). Effective Early Childhood Curriculum for Children at Risk. Contemporary Perspectives on Early Childhood Curriculum.(Ed: Olivia N. Saracho and Bernard Spodek). Greenwich, Conn. : Information Age Published.
- Vural, D. E. (2006). Okul Öncesi Programlarındaki Duyuşsal ve Sosyal Becerilere Yönelik Hedeflere Uygun Olarak Hazırlanan Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programının Çocuklarda Sosyal Becerilerin Gelişimine Etkisi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yazıcı, Z., Yüksel, B. ve Güzeller, C. (2005). Ebeveynlerin Okul Öncesi Eğitimde Uygulanan Aile Katılım Çalışmalarından Beklentileri, Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Dergisi, 7(13), 63-76.